

tvistemål om kronohemmansangelägenheter hafva öfverhufvud hittills handlagts vid guvernörsembetet. Lösen i dessa ärender har utgjort en icke ringa del af landskamrerarnes inkomster. Det är mycket säkert att om denna ändring vidtages, likaså ersättning skall dem beredas af statens medel, med ett ord, det tager aldrig slut med dessa utgifter och ersättningar. Det kan väl förutses att en sådan ständig tillökning i statens utgifter, då sålunda hvarje reform påkallar förökade utgifter, utan att fråga någonsin blir om ökade inkomster, ej kan blifva möjlig. Dessa reformer skola blifva omöjliga att genomföra eller genomföras på ett sätt, som föga länder landet till gagn; så äfven i närvarande fall. Om lagmansrätterna indragas, utan att någon möjlighet beredes att i hofrätten handlägga de ärender, som i framtiden komma att gå till hofrätterna i stället för lagmansrätterna, så kommer rättskipningen att försvåras, tvärtemot det hopp man hyst, och blifva ännu långsammare än den varit förut – eller också kommer den önskade reformen att uppskjutas på obestämd tid. Jag får derföre ödmjukast till ridderskapets och adelns bepröfvande öfverlemna, ifall någon förändring i detta afseende mot propositionens innehåll göres, huruvida det icke kunde vara skäl att, såsnart någon besparing af lagmanstingsgästningen uppstår, dessa besparingar skulle öfverlemnas åt styrelsen, för att befrämja de ändamål, hvarom ständerna nu besluta.

Herr Snellman: Jag ber blott att få upplysa att domsagornas klyfning icke kostar statsverket annat än en obetydlighet, och att således något särskildt anslag för detta ändamål ej är behöfligt.

75 YTTRANDEN VID LANTDAGEN 6.V 1867

Protokoll fördt hos högl. ridderskapet och adeln

Herr Snellman: Det torde ingen förundran väcka, om jag förklarar, att jag begärt ordet med den högsta tvekan. Denna tvekan har sin grund icke blott deri, att det är en nådig proposition, hvilken mitt uppträdande gäller, och att jag af min ställning anser mig i afseende å H. K. Majestäts nådiga propositioner bunden, men likväl nu är i begrepp att taga mitt representantkalls frihet i anspråk för att göra en framställning, som till någon del icke är öfverensstämmande med den kejsrerliga propositionen. Jag behöfver icke fördölja denna del af min tvekan; jag har å andra sidan sökt iakttaga den grannligheten att, då det varit fråga om de nådiga propositionerna, jag vid voteringar icke med min röst bidragit till deras antagande. Det är dock en sak, som rörer endast mig. Men jag uppträder med tvekan äfven derföre, att jag vågar framkomma med ett förslag, förr än någon diskussion i saken föregått, och befarar att höglofliga ridderskapet och adeln skall anse detta vara en otillbörlig djerfhet. Jag ber ödmjukast om ursäkt derför och anhåller, att ridderskapet och adeln måtte i sjelfva frågans vikt finna ett skäl att bevilja mig denna ursäkt.

Det betänkande lagutskottet framlagt i anledning af H. K. Majestäts nådiga proposition, angående tryckfrihet i Finland samt om vilkoren för dess begagnande, kan och bör jag icke klandra. Ur den synpunkt, utskottet uppfattat sitt uppdrag, att nemligen yttra sig öfver, hvad en presslag bör vara, är detta betänkande af mycket värde och jag egnar detsamma all aktning. Jag hoppas, att ingen i denna högtupplysta krets skall tro annat, (liksom jag hyser denna förhoppning till alla mina medborgare) än att jag är en vän af tryckfriheten. Om jag icke såsom

författare vore det af princip, så skulle min erfarenhet under en lång tid af mitt lif, jag kan säga, under en daglig erfarenhet, hafva lärt mig att längta efter den dag, då tryckfrihet äfven i vårt land skulle finnas, emedan jag har lärt mig känna trycktvånget. Om det således blott vore fråga om, hurudan en lag borde vara, för att vara sådan man helst skulle önska sig den, skulle jag fullkomligt instämma i utskottets betänkande. Men det hade varit önskligt, att utskottet fattat sin uppgift något vidsträcktare.

- 10 En tryckfrihetslag är icke blott en vanlig ordningsstadga, icke heller en kriminallag; den är äfven en politisk lag. När man således uppställer sina fordringar på, hvad en sådan lag bör vara, bör man i min tanke äfven taga de politiska förhållandena i betraktande. I princip har den sålunda blifvit ansedd öfverallt, hvarföre också mångenstädes tryckfrihetslagen i sina principer är grundlag. Det hade varit önskligt, att utskottet äfven tagit i betraktande vårt lands politiska förhållanden och kanske derigenom kommit till en i någon mon annan framställning, än den betänkandet nu företer. Det är nemligen i närvarande stund fråga icke om den ena presslagen eller den andra presslagen, utan det är fråga om »lag eller ingen lag.» Det är denna svåra ställning som 20 i min tanke hade bort också af utskottet tagas i betraktande, och hvilken jag önskade att hvar och en, som har att yttra sig öfver betänkandet, måtte väl besinna. Skulle någon ega visshet att i stället för den lag som nu gäller, den lag utskottet föreslagit ständerna till antagande skall blifva gällande, då medger jag att valet icke blefve svårt. Men om denna visshet icke finnes, om man måste ställa frågan så: skola vi ega någon presslag, eller skola vi ega ingen, då tror jag att det finnes mycken anledning till tvekan. Kunde någon gifva mig denna visshet om att vi i hvarje fall skola ega en tryckfrihetslag i stället för en 30 annan, skulle jag genast tystna. Jag bekänner att jag för min del icke eger denna visshet; tvärtom, jag måste tro att vi hafva att välja mellan dessa alternativ »lag eller ingen lag», icke mellan den ana eller den andra lagen. Och då jag betänker följderna deraf, att resultatet skulle blifva ingen lag, att pressen kunde komma att ställas endast under ett administrativt öfvervakande, förenadt med censur eller icke, måste jag sky tillbaka för denna möjlighet, icke blott med afseende å tryckfriheten, utan med afseende å vårt fäderneslands politiska framtid öfverhufvud. Hurudant än det förslag är som H. K. Majestä i propositionen låtit framställa, så tänker jag att det finnes länder i Europa der man skulle anse denna lag ännu vara en stor fördel framför ingen lag; och 40 jag tror det och befarar det, att väl röster skola höja sig som skola säga: »hvilket är detta folk, åt hvilket en lag bjudes för skyddandet af yttranderätten, och som säger: »vi förkasta den, vi vilja icke hafva den». Jag tänker att, när sådana yttranden skola höras, det skall hafva mycket inflytande på huruvida den lag utskottet förordar kan komma till stånd eller icke. Men ännu mer! Hafva vi att emotse en framtid utan presslag, då äro vi förda tillbaka till tillståndet före 1863. Hvar och en torde hafva det i minne hvilket missnöje då i landet rådde med afseende å tvång som pressen var underkastad; hvar och en, torde hafva i minne de agitationer, de demonstrationer som aflöste hvarandra. Jag behöfver icke tala om de korrespondenser, som utgjorde den enda tillflykten, 50 och hvilka bringade vårt land så mycken skada. Att återfå dessa tider, att i en obegränsad framtid lefva under dessa konflikter, skulle medföra följder, hvilka ingen människan kan beräkna. När jag derföre ur denna synpunkt betraktar möjligheten af att ständerna skulle obetingadt antaga utskottets betänkande, bekänner jag att jag bäfvar tillbaka

derför och för den framtid ett sådant antagande kan bereda vårt land. Det gäller icke blott pressens angelägenheter, det gäller hela vår politiska ställning. Det är ur denna synpunkt jag tagit mig friheten uppträda, och det är på dessa skäl jag ödmjukt anhåller att hos ridderskapet och adeln finna en ursäkt för detta mitt så tidiga uppträdande. Det är på sådana skäl jag vågar vördsamt föreslå, att höglöfliga ridderskapet och adeln måtte besluta: för det första att, emedan H. K. Majestäts nådiga vilja i detta afseende föreligger, och ingen annan säkerhet bjudes, intet val förefinnes, antaga lagen sådan den i den nådiga propositionen föreslås, men i det hopp att H. K. Majestät nådigst skall godkänna de skäl utskottet i sådant afseende framställt, antaga denna lag att med samma kraft som nuvarande lag gälla till slutet af nästa landtdag; och för det andra hos H. K. Majestät i underdånighet petitionera, att H. K. Majestät måtte förr eller senare under sagda tid, när H. K. Majestät finner de nu införda restriktionerna obehöfliga, borttaga dem; med ett ord: petitionerna om hvad utskottets betänkande i detta afseende innehåller.

Det är en annan sak att inför Hans Majestät framträda och säga: »antingen en lag sådan vi önska den, eller ingen lag», eller att säga: vi resignera, det är Eders Majestäts nådiga vilja, men vi hysa den förtröstan till Eders Majestät, att Eders Majestät skall nu såsom förut nådigt betänka landets väl». Denna förtröstan har ännu aldrig svikit.

Jag får slutligen ödmjukt anhålla, att min vördsamma framställning måtte hos de medlemmar af ridderskapet och adeln, som dela mina tänkesätt, finna ett understöd, ett allmänt understöd, ty med ett ringa understöd kan jag icke vara tillfredsställd.

Herr Snellman: Det är icke lämpligt att i en sådan fråga som denna, reservera sig för att två sina händer, men jag kan dock icke underlåta att göra det och reserverar mig mot ridderskapets och adelns nu fattade beslut, beklagande dess frukter.

76 YTTRANDEN VID LANTDAGEN 14.V 1867

Protokoll hos högl. ridderskapet och adeln

Herr Snellman: Det har vid diskussionen öfver utskottets föreliggande betänkande talats om huru mycket eller huru litet, såsom några talare tyckas anse det, i Finland på elementarundervisningsverket blifvit påkostadt och om denna påkostnad utgör en tillbörlig andel af statsverkets utgifter. Jag ber för de herrar, som tyckas anse anslaget vara för ringa, få påminna om, att statsverket har haft att betala en löneförhöjning åt presterskapet, jemte stegrade utgifter för elementarläroverken. Så länge skollärarene åtnjöto förmonen att räkna dubbla ecklesiastika år, var det möjligt att åtnöja sig med ringare löner. Denna rättighet togs ifrån dem, naturligtvis till förmon för presterskapet, som derigenom hade lättare att vinna befordran. Det var denna aflöning statsverket hade att ersätta. Dessutom hade statsverket att höja på aflöningen i förhållande till penningvärdets fallande och tidens stegrade behof öfverhufvud. Ser man derpå, att statsverket förmått under loppet af 25 år höja utgifterna för undervisningsverken med 300 % d. v. s. fyrdubbla dem, under samma tid inrätta realskolor, jordbrukskolor och nya navigationsskolor, så synes det, som om någon omvårdnad dock funnits om bildningen i landet. Under denna tid hafva äfven utgifterna för universitetet betydligt förhöjts, mera än